

Підвищення пенсійного віку: «за» і «проти»

Одне з найбільш дискусійних питань, яке необхідно вирішити в рамках пенсійної реформи в Україні, – це вік виходу на пенсію

Загальновстановлений пенсійний вік – це термін, що означає вік, з якого люди можуть починати отримувати державну пенсію. Для українських чоловіків загальновстановлений пенсійний вік – 60 років, а для жінок – 55 років. Але загальновстановлений пенсійний вік також впливає на інших учасників пенсійної системи. Наприклад, особи, які працюють на посадах за Списком № 1, можуть вийти на пенсію щонайменше на 10 років раніше від загальновстановленого пенсійного віку – чоловіки у 50 років, а жінки – у 45. Ті, хто працюють на посадах за Списком № 2, можуть вийти на пенсію на п'ять років раніше від загальновстановленого пенсійного віку.

Грег МАКТАГГАРТ, міжнародний експерт

Іноді люди кажуть, що коли для чоловіків та жінок визначено різний пенсійний вік – це дискримінація. Існує також думка, що пенсійна система упереджена щодо жінок. Саме з цієї причини за старої системи під час розрахунку розміру пенсії за віком була закладена різна ціна одного року страхового стажу для чоловіків та жінок. Жінки отримували 2,75% відкоригованої останньої заробітної плати за кожний із перших 20 років страхового стажу, а чоловіки – 2,25% відкоригованої останньої заробітної плати за кожний із перших 25 років роботи. Але нова система передбачає однакову величину оцінки одного року страхового стажу для чоловіків та жінок.

Ще одне питання, яке стосується жінок, – це те, що вони часто мають перериви у страховому стажі, пов'язані з доглядом за дітьми. Хоча формула розрахунку пенсії враховує певні моменти, але вона не може передбачити всіх нюансів. І, загалом, жінки мають нижчий розмір заробітної плати, ніж чоловіки.

Усі вищезгадані чинники у поєднанні з пенсійним віком 55 років (тобто страховий стаж для жінок на 5 років менший, ніж для чоловіків) загалом означають, що розмір пенсії для

жінок буде набагато нижчим, ніж для чоловіків.

Міжнародна практика свідчить, що:

- існує дуже мало країн, в яких пенсійний вік для чоловіків та жінок різний;
- існує дуже мало країн, які не планують підвищувати пенсійний вік для чоловіків та жінок.

Тому всі дискусії щодо пенсійного віку в Україні стосуються двох питань: чи повинні чоловіки та жінки мати однаковий пенсійний вік і чи потрібно підвищувати їхній пенсійний вік?

Як відомо, статистика може бути ненадійною. І це так само стосується певних статистичних даних про тривалість життя людей в Україні.

Насправді, щодо пенсій є тільки одна доречна міра – тривалість життя. Це те, як довго живе людина після досягнення пенсійного віку. На жаль, коли йдеться про пенсійний вік, дуже часто вживається інший показник тривалості життя. Це тривалість життя від народження. Це те, як довго живе дитина, а не людина, яка досягла пенсійного віку.

Звичайно, показник тривалості життя від народження буде нижчим. Жінки та новонароджені помирають під час пологів або невдовзі після пологів, молоді чоловіки, які керують автомобілем, гинуть, потрапляючи в

ДТП. Але як тільки ми досягаємо пенсійного віку, цих чинників більше не існує, тобто багато факторів, які спричиняють смерть молодих людей, уже не впливають на розрахунок тривалості життя осіб похилого віку.

Хоча в Україні різниця між показниками тривалості життя від народження та тривалості життя після досягнення пенсійного віку невелика.

Наприклад, за статистичними даними, середня тривалість життя від народження для чоловіків та жінок в Україні збільшилася з 66,5 року в 2003 році до приблизно 68,25 року в 2009-му. Для чоловіків середня тривалість життя від народження – 62,37 року, а для жінок – 74,5 року. Для чоловіків цей показник є достатньо низьким, і тому ми часто чуємо, що в разі підвищення загальновстановленого пенсійного віку для чоловіків до 65 років більше половини чоловічого населення сплачуватиме внески на соціальне страхування, але не доживатиме до отримання виплат із системи.

Але, як наголошувалося вище, тривалість життя від народження не є адекватною мірою того, як довго особа буде отримувати пенсію. Цифра, яку необхідно в даному випадку використовувати, – це тривалість життя особи, яка досягла віку 60 років (або 55 років для жінок).

* Стаття з дозволу автора передрукована із сайту «Пенсійна реформа в Україні» Проекту USAID «Розвиток ринків капіталу в Україні»

За даними Науково-дослідного інституту праці та зайнятості населення Міністерства праці та соціальної політики України, ці цифри на сьогодні становлять 14,7 року для чоловіків і 23,4 року для жінок. Це означає, що жінка, яка досягне 55 років, у середньому доживе тільки до 78,4 року. Для чоловіків цей показник не набагато гірший. Вони в середньому проживуть 14,7 року, але, якщо врахувати, що чоловіки на 5 років пізніше, ніж жінки, вийдуть на пенсію, вони в середньому житимуть до 74,7 року.

Згідно з прогнозами цього інституту, 2050 року, коли всі сьогоднішні працівники стануть пенсіонерами, жінки в середньому житимуть до 80,8 року, а чоловіки – до 77,1 року.

Звісно, це вагомі аргументи на користь підвищення пенсійного віку як для чоловіків, так і для жінок – можливо, повільними темпами упродовж прийняттого періоду. Наприклад, у Великій Британії обидві політичні партії прагнуть підняти пенсійний вік до 70 років. Єдина різниця полягає

в тому, скільки часу на це піде. Одна партія бажає це зробити протягом 20 років, а інша – негайно.

Неможливо вже більше відтягувати – все одно в певний момент у найближчому майбутньому Верховній Раді України доведеться прийняти той факт, що потрібно підвищувати пенсійний вік. Якщо ми зараз почнемо це робити, то зможемо поступово підвищити пенсійний вік, а це означає більш плавний перехідний період. У разі відкладення підвищення пенсійного віку на тривалий час робити це доведеться за коротший термін, а це, у свою чергу, означає більш суворий перехідний період.

Про автора

Грег МакТаггарт – старший міжнародний радник з питань пенсійної реформи Проекту USAID «Розвиток ринків капіталу».

Погляди та думки автора, висловлені в цій статті, необов'язково збігаються або відображають погляди або думки уряду США.

ДО РЕЧІ

Віце-прем'єр-міністр України Сергій Тігіпко обіцяє, що уряд зробить все можливе, аби не підвищувати пенсійний вік. Про це він заявив у ефірі телеканалу ICTV. «Ми все зробимо, щоб не піднімати поки що пенсійний вік, – зазначив віце-прем'єр. – Зараз підвищувати пенсійний вік жінкам – це останнє, що потрібно робити, і ми поки цього не плануємо.

Але обмежити максимальний рівень пенсії 10–12 мінімальними цілком можливо», – вважає С. Тігіпко. На його думку, треба переглянути питання пільгового виходу на пенсію. – «У нас є люди, які в 38–40 років виходять на пенсію. Чи не зарано?»

* * *

Такої ж думки дотримується голова парламентського Комітету з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва Наталія Королевська, яка виступає проти підвищення пенсійного віку в Україні.

«Україні необхідно проводити пенсійну реформу, а піднімати пенсійний вік – неприпустимо. Сьогодні суспільство починають готувати до підвищення пенсійного віку. Незважаючи на завірення нового уряду про те, що він зробить все можливе, аби не допустити підвищення, зростає число коментарів про ймовірність такого кроку. Вважаю, що політики не повинні навіть допускати такої можливості. Це цинічно, підло й несправедливо стосовно громадян України.

У країні за останні десять років кількість пенсіонерів скоротилася на 800 тисяч чоловік. І ця тенденція буде посилюватися й надалі. На Сході України у середньому українці живуть 58 років. У моїй рідній Луганській області половина чоловічого населення й понад третина жіночого не доживає до пенсії. Як у таких умовах можна допускати підвищення пенсійного віку?

В Україні потрібна пенсійна реформа. Реформа, яка дасть змогу створити адекватну й ефективну систему соціального захисту пенсіонерів. У цьому випадку державі вдасться оптимізувати державні витрати, не підвищуючи пенсійного віку. Цей шлях складніший, але тільки він є припустимим у нинішніх умовах.»

Пенсійний вік у деяких західних країнах

Країни	Поточний пенсійний вік	Запропонована зміна
Корея	60	65 до 2013 року
Чеська Республіка	62	65 до 2030 року
Японія	62	65 до 2013 року
Угорщина	62	69 до 2050 року
Австралія	65	
Австрія	65	
Канада	65	
Данія	65	67 до 2027 року
Фінляндія	65	
Франція	65	
Німеччина	65	67 до 2029 року
Італія	65	
Ізраїль	65	67 до 2015 року
Мексика	65	
Нідерланди	65	67 до 2011 року
Іспанія	65	
Швейцарія	65	
Велика Британія	65	68 до 2046 року
Сполучені Штати Америки	66	67 до 2027 року
Ірландія	66	

(Джерело: Міжнародна фінансова консалтингова компанія Mercer, ОЕСР)